

Evaluatie van de Eindverklaring inzake het specifieke geval FIVAS, the Initiative to Keep Hasankeyf Alive en Hasankeyf Matters vs. Bresser

Datum: 29 juni 2021

Evaluatie van de Eindverklaring d.d. 20 augustus 2018, volgend op de door het NCP gefaciliteerde dialoog inzake het specifieke geval FIVAS, the Initiative to Keep Hasankeyf Alive en Hasankeyf Matters vs. Bresser van het Nederlands Nationaal Contactpunt ('NCP') OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen ('de Richtlijnen').

Inhoud

1. Aanbevelingen in de Eindverklaring van 20 augustus 2018	1
2. Evaluatie.....	2
3. Conclusie	3

1. Aanbevelingen in de Eindverklaring van 20 augustus 2018

Het NCP heeft geconstateerd dat Bresser, een MKB-onderneming, de verwachtingen niet volledig heeft ingelost en in de praktijk ook niet heeft voldaan aan de due diligence criteria van de OESO-richtlijnen. In hoofdstuk I van de Richtlijnen (Begrippen en uitgangspunten) wordt in paragraaf 6 vermeld dat hoewel erkend wordt dat kleine en middelgrote bedrijven niet over dezelfde mogelijkheden beschikken als grotere ondernemingen, de regeringen die de Richtlijnen onderschrijven hen desondanks willen aanmoedigen zich zo goed mogelijk aan de aanbevelingen uit de Richtlijnen te houden. Dit houdt onder meer in het uitvoeren van op risico's gebaseerde due diligence (hoofdstuk II, paragraaf 10). De aard en reikwijdte van de due diligence hangt enerzijds af van de omstandigheden van een specifieke situatie en anderzijds van de ernst van de risico's. Dit houdt in dat de omvang van een onderneming geen invloed heeft op haar verantwoordelijkheid om due diligence uit te voeren, maar wel de wijze waarop zij dat doet kan beïnvloeden.

Het NCP is tevens tot de conclusie gekomen dat, gezien de omvang van de onderneming en haar positie als onderaannemer, Bresser wel wat inspanningen heeft gedaan om in beperkte mate due diligence uit te voeren om de omstandigheden van de inwoners van Hasankeyf in kaart te brengen. In zijn Eindverklaring heeft het NCP de volgende aanbevelingen gedaan:

- Dat Bresser *een meer gestructureerde aanpak hanteert bij het raadplegen van de lokale gemeenschap alvorens aan een project deel te nemen*. In haar contacten met de hoofdaannemer en/of DSI had Bresser haar invloed moeten uitoefenen om erachter te komen of de raadpleging van de stakeholders (belanghebbenden) inderdaad had plaatsgevonden met alle relevante stakeholders, inclusief de lokale gemeenschap. De onderneming had zorgvuldiger moeten waarborgen, samen met de hoofdaannemer en/of DSI, dat er procedures waren die de stakeholders voldoende gelegenheid zouden bieden om deel te nemen aan de projectontwikkeling en -implementatie.
- Dat Bresser *buiten de onderneming gelegen risico's nadrukkelijker opneemt in haar risicobeheerssysteem*.
- Dat Bresser informatie publiceert op haar *website over de belangrijkste onderdelen van haar risicobeheerssysteem*, inclusief risico's in de zin van de OESO-richtlijnen. Deze informatie moet beschikbaar zijn voor de internationale klanten van Bresser.

2. Evaluatie

Na de publicatie van de Eindverklaring werd het project, het verplaatsen van diverse objecten, voortgezet. Tijdens de tweede fase van het project tussen augustus 2018 en december 2019 heeft Bresser, een onderneming die gespecialiseerd is in het verplaatsen van gebouwen en andere omvangrijke constructies, vijf objecten getransporteerd naar het tentoonstellingsgebied voor architectonische bezienswaardigheden (ofwel het “cultureel erfgoedpark”) dat tussen het nieuwe vestigingsgebied en het Hasankeyf Museum is gelegen. In december 2019 eindigde de betrokkenheid van Bresser bij het project. Beide partijen melden dat er sinds de publicatie van de Eindverklaring geen onderling contact meer is geweest.

De melders hebben aangegeven dat ze geen duidelijke inspanningen van Bresser hebben gezien om het due diligence proces te verbeteren tijdens de tweede fase van het project. De melders verwachten een hoger niveau van due diligence en raadpleging van stakeholders van Bresser. Zij sporen Bresser aan zorgvuldiger te kijken naar toepassing van due diligence mechanismen die in praktische zin vereist zijn voor een accurate evaluatie van externe risico's. Zij stellen voor dat Bresser bij toekomstige projecten zou kunnen beginnen met het bestuderen van de relatie tussen de objecten en hun sociale context. Ze zouden bijvoorbeeld kunnen vragen hoe het object in de bestaande locatie door individuele burgers of groepen gebruikt wordt en hoe dat in de voorgestelde setting zal zijn. De melders zeggen dat het eveneens cruciaal is om lokale inwoners en verschillende stakeholders te vragen of ze gelegenheid hebben gehad hun meningen en voorkeuren wat betreft de voorgestelde verplaatsing te delen met de autoriteiten. De melders erkennen dat deze mate van due diligence en raadpleging van stakeholders tijd en middelen kost. Zij zijn van mening dat deze kosten in de begroting moeten worden opgenomen als onderdeel van werkzaamheden op het gebied van de bescherming van cultureel erfgoed.

De melders benadrukken dat om de mogelijke risico's van een project goed te kunnen begrijpen en aan te pakken, Bresser vooraf een standaard procedure voor onderzoek naar en vaststelling van omstandigheden zou moeten bepalen. Die omstandigheden gaan verder dan contractuele betrekkingen met partners in de keten en zouden ervoor kunnen zorgen dat een project nadelige gevolgen voor mensen, maatschappij en het milieu heeft.

Bresser geeft aan dat personeelsleden en managers van de onderneming tijdens de tweede fase in Batman woonden, dichtbij het gebied waar de werkzaamheden werden uitgevoerd, en in contact stonden met de bevolking toen ze er woonden en werkten. Bresser is tijdens de uitvoering van de

tweede fase van het project zeer benaderbaar geweest. Bresser geeft ook aan in een later stadium een uiteenzetting voor stakeholders te hebben gegeven over haar activiteiten en aanwezigheid. De onderneming was uitgenodigd een presentatie te geven tijdens een driedaagse conferentie die door de autoriteiten was georganiseerd in verband met de bouw van de dam. Bresser meldt dat verschillende stakeholders en deskundigen wetenschappelijke studies presenteerden over de impact op de omgeving en de flora en fauna. Bresser wist niet of vertegenwoordigers van de lokale gemeenschap of vertegenwoordigers van de melders uitgenodigd waren, aangezien Bresser niet de organisator was van het evenement. Als onderdeel van de conferentie werd er een excursie naar Hasankeyf georganiseerd en de lokale bevolking reageerde volgens Bresser positief op het bezoek. Bresser meldt dat de historische gebouwen zijn verplaatst zonder schade op te lopen.

Bresser laat weten dat zij een leerproces doormaakt wat betreft due diligence in de zin van de Richtlijnen en het op schrift stellen ervan, zo dat het toegankelijk is. Bresser meldt dat zij als onderdeel van het risicobeheerssysteem nu een uitgebreidere evaluatie uitvoert van de mogelijke externe risico's en dat er intern meer informatie wordt opgeslagen. De onderneming zegt dat zij voordat met een nieuw project begonnen wordt, mede door de ervaringen met het Hasankeyf-project, alerter zijn op mogelijke politieke kwesties en/of oppositie tegen een nieuw project. Bresser verwacht dat hun klanten goed onderbouwde informatie verstrekken over de context en lokale situatie wanneer zij op een aanbesteding inschrijft. Onvoldoende documentatie door een klant over de context of een vanuit mensenrechtenoogpunt oneerlijk voorstel voor de stabilisering van een gebouw in een gevoelig gebied zijn voor Bresser onlangs reden geweest om zich uit aanbestedingen terug te trekken.

De melders merken op dat Bresser op haar website een verklaring over corporate governance heeft gepubliceerd. Zij geven aan dat deze verklaring algemene informatie geeft over de aanpak van Bresser om te voldoen aan "specificaties waarbij alle contractuele verplichtingen zijn nagekomen" op het gebied van "kwaliteit, gezondheid, veiligheid en milieu", maar ingaat op geen enkele aanbeveling van het NCP, met name wat betreft externe risico's en systematische raadpleging van stakeholders.

Bresser, een onderneming met 25 vaste medewerkers, laat ondertussen weten dat zij in de meeste gevallen als onderaannemer door de hoofdaannemer worden ingehuurd bij grote infrastructuurprojecten, waarbij de verplaatsing van een gebouw of constructie slechts een van de projectonderdelen vormt. In die gevallen worden ze normaal gesproken gevraagd een presentatie te geven tijdens een bijeenkomst met de inwoners van het gebied over hoe de verplaatsing zal worden uitgevoerd. Bresser geeft aan dat dit voor hen, als kleine onderneming, een goede manier is om due diligence uit te voeren.

3. Conclusie

Concluderend erkent het NCP dat het voor een kleine onderneming niet altijd eenvoudig is om te voldoen aan de eisen van stakeholders en de due diligence vereisten in de OESO-richtlijnen, maar wel noodzakelijk.

Het specifieke geval toont aan dat het voor de onderneming een proces van leren en ervaren is om uiteindelijk meer bewust te zijn van mogelijke externe risico's. Het NCP heeft de indruk, na met de onderneming gesproken te hebben en ondanks dat er geen schriftelijke onderbouwing is, dat Bresser zich meer bewust is van mogelijke risico's. Er is echter altijd ruimte voor verbetering.

Het algemene publiek, stakeholders en meer en meer regeringen vragen internationaal opererende ondernemingen, of deze nu groot of klein zijn, om meer verantwoording af te leggen en zo transparant mogelijk te zijn ("show me, don't tell me") als onderdeel van hun due diligence proces. Het NCP onderstreept dat verantwoording afleggen ook inhoudt dat ondernemingen publiekelijk beschikbare algemene (schriftelijke) informatie over externe risico's geven (zoals omschreven in de Richtlijnen). Het gaat om mogelijke externe risico's die zij identificeren en aanpakken als onderdeel van hun risicobeheerssysteem. Voor een MKB-onderneming als Bresser kan deze informatie op maat zijn gesneden.

Het NCP beschouwt de verklaring over corporate governance op de website als onderdeel van de eerste due diligence stap, het ontwikkelen van beleid voor een maatschappelijk verantwoorde manier van ondernemen dat past bij de omvang van de onderneming. Het NCP raadt Bresser daarom aan in haar verklaring nadrukkelijk te verwijzen naar externe risico's in de zin van de OESO-richtlijnen, dat wil zeggen de waarschijnlijkheid van nadelige gevolgen voor de mensen, de natuurlijke omgeving en de samenleving, zoals door de Richtlijnen van ondernemingen gevraagd wordt.

Zoals hierboven gesteld, wordt in de Richtlijnen erkend dat kleine en middelgrote ondernemingen mogelijk niet over dezelfde mogelijkheden beschikken als grotere ondernemingen om due diligence uit te voeren. De belangrijkste les die uit deze zaak getrokken kan worden is dat MKB-ondernemingen er rekening mee moeten houden dat van regeringen die de Richtlijnen onderschrijven, verwacht wordt dat zij ondernemingen van elke omvang aanmoedigen zich zo goed mogelijk aan de aanbevelingen uit de Richtlijnen te houden. Dit houdt onder meer in het uitvoeren van op risico's gebaseerde due diligence. De aard en omvang van de due diligence hangt enerzijds af van de omstandigheden van een specifieke situatie en anderzijds van de ernst van de risico's. Dit houdt in dat de omvang van een onderneming geen invloed heeft op haar verantwoordelijkheid om due diligence uit te voeren, maar wel de wijze waarop zij dat doet kan beïnvloeden.

Due diligence is gebaseerd op betrokkenheid van stakeholders (zie: OESO due diligence handreiking voor MVO, blz. 21). Het NCP benadrukt dat betekenisvolle betrokkenheid van stakeholders gekenmerkt wordt door communicatie in twee richtingen. Het is een interactief proces met relevante stakeholders, zoals lokale gemeenschappen, en is een voortdurend proces (blz. 53 van de NL-handreiking). De onderneming is verplicht te waarborgen dat lokale gemeenschappen de mogelijkheid hebben op betekenisvolle wijze deel te nemen aan het ontwerp, de planning en de uitvoering van een project. Het NCP is van mening dat Bresser aandacht moet besteden aan de kenmerken van betekenisvolle betrokkenheid van stakeholders wanneer zij aan een project begint. De gestructureerde aanpak, zoals door het NCP is aanbevolen, blijft ook een aandachtspunt.

Concluderend kan gezegd worden dat MKB-ondernemingen een inspanningsverplichting hebben om naar beste vermogen op maat gesneden due diligence uit te voeren en te controleren of de hoofdaannemer zich aan zijn opdracht heeft gehouden om de desbetreffende gemeenschap en stakeholders te informeren en te consulteren met betrekking tot het project in kwestie. Er moeten in dit opzicht heldere afspraken worden gemaakt over de rechten en plichten van onderaannemers en hoofdaannemers. Dit betekent echter niet dat de hoofdaannemer zijn verantwoordelijkheid om aan de OESO-richtlijnen te voldoen kan afschuiven op de onderaannemer.

De rol van Nationale Contactpunten (NCP's) is het bevorderen van de toepassing van de OESO-richtlijnen. De Nederlandse Regering heeft een onafhankelijk NCP ingesteld dat verantwoordelijk is voor zijn eigen procedures en besluiten in overeenstemming met de procedurele aanwijzingen in de Richtlijnen. Het Nederlandse NCP bestaat uit vier onafhankelijke leden, die worden bijgestaan door vier adviserende leden vanuit de meest betrokken ministeries. Het NCP Secretariaat is gehuisvest bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken. De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking is politiek verantwoordelijk voor het functioneren van het Nederlandse NCP. Meer informatie over de OESO-richtlijnen en het NCP kunt u vinden op de [NCP-website](#)

Dit is uitgave van:

© Het Nationaal Contactpunt OESO-richtlijnen
voor Multinationale Ondernemingen

Ministerie van Buitenlandse Zaken
Postbus 20061 |
2500 EB Den Haag
Nederland
NCP-website: www.oesorichtlijnen.nl